

HandikappHistoriska Föreningen

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Ku.KL@regeringskansliet.se

Diarienummer Ku2020/01036/KL

Remissvar

Sveriges museum om Förintelsen, SOU 2020:21

Sammanfattning av HandikappHistoriska Föreningens synpunkter

Personer med funktionsnedsättning måste omfattas av den historiska beskrivningen av Förintelsen. Detta är en nödvändig pusselbit för att förstå hela Förintelsens skeende. Perspektivet måste vara en integrerad del av museets verksamhet. Fokuserad forskning, insamling av data och föremål samt pedagogisk verksamhet som omfattar erfarenhet och kunskap om personer med funktionsnedsättning måste initieras och drivas vidare. Tillfälliga utställningar och programverksamhet avseende funktionsnedsättning är särskilt betydelsefullt.

Att lyfta fram Förintelsens funktionshinderperspektiv i enlighet med kommittédirektivet är förknippat med svårigheter. Personer med funktionsnedsättning hade sannolikt ingen möjlighet att fly och att därefter berätta sin historia. En annan aspekt av funktionsnedsättning som också måste lyftas fram är emellertid de funktionsnedsättningar överlevande ådrog sig genom umbäranden och flykt.

Förutom att innehållsligt belysa funktionsnedsättningsperspektivet måste universell utformning tillämpas för verksamhetens alla delar, såväl lokalernas och utställningarnas utformning som pedagogik och kommunikation. Universell utformning är en förutsättning för att kunna inkludera alla människor i museets verksamhet. För att uppnå universell utformning måste personer med varierande, egna erfarenheter av funktionsnedsättning medverka vid museets planering och utformning.

HandikappHistoriska Föreningen

HandikappHistoriska Föreningen, HHF

"Den som vill förstå dagens samhälle måste också känna till hur det var förr." www.hhf.se

HHF bildades 1987 på initiativ av Claes G Olsson, etnolog vid Umeå universitet och Rolf Utberg, ledare för projektet Handikapprörelsens historia. Föreningen består av enskilda medlemmar och organisationer som alla har ett intresse av att dokumentera och för framtiden bevara historien om hur människor med funktionsnedsättningar levt, vad som påverkat deras villkor och vilka insatser samhället erbjudit.

När HHF bildades användes begreppet "handikappade" vilket syftade på såväl personer men nedsatt funktionsförmåga som de svårigheter nedsättningarna medförde. Idag används istället begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder. Funktionsnedsättning syftar på personens fysiska, psykiska och intellektuella förmåga medan funktionshinder avser de begränsningar funktionsnedsättningarna innebär i relation till omgivningen.

HHF:s verksamhet baserar sig, trots namnet, på aktuell terminologi och aktuella definitioner. HHF verkar för insamling, bevarande och bearbetning av historiskt material och muntliga källor som belyser levnadsförhållanden och samhällets syn på människor med funktionsnedsättning i ett historiskt perspektiv.

HHF är en politiskt och religiöst obunden, ideell organisation. Föreningen har inga egna samlingar. Våra handlingar förvaras på Riksarkivet.

Museets inriktning och uppdrag

HHF är i huvudsak enig med utredningen vad gäller den beskrivning av museets inriktning som redogörs för i kapitlet 5:2. Föreningen understryker vikten av att ha en bred historisk kontext kring Förintelsen. Detta möjliggörs genom att belysa, forska och undersöka flera perspektiv utan rangordning eller att underminera Förintelsen.

Museet ska

1. ta fram berättelser från överlevande med anknytning till Sverige
2. behandla Förintelsen i en bred historisk kontext
3. erbjuda tillfälliga utställningar
4. erbjuda tillfällig programverksamhet
5. kritiskt diskutera hur minnet av Förintelsen kan missbrukas.

Berättelser från överlevande med egen funktionsnedsättning är sannolikt svårt att samla in i Sverige. Man vet emellertid att Förintelsen började med funktionshindrade barn, se bilaga

författad av tidigare medicinalråd och chef för Socialstyrelsens byrå för funktionshindrade, Karl Grunewald. Ett ytterligare funktionshinderperspektiv är emellertid att de berättelser personer som flytt lämnar, analyseras utifrån de eventuella funktionsnedsättningar personerna tilldragit sig på grund av förföljelse, lägvistelse, flykt m m.

Museet föreslås föra vidare minnet av Förintelsen. Museet föreslås också fördjupa och problematisera Förintelsen med hjälp av tillfälliga utställningar och programverksamhet. Detta menar vi är mycket viktigt avseende funktionsnedsättning. Det är svårt att samla in vittnesmål från överlevande men det sker och har skett mycket i Sverige som behöver belysas mot bakgrund av Förintelsen, t ex sterilisering, fosterdiagnostik och den förnyade dödshjälpsdebatten.

Forskningsperspektiv

I utredningen framkommer en mängd olika ingångar och perspektiv som är viktiga i arbetet för Sveriges museum om Förintelsen. I stort håller HHF med om det utredningen kommer fram till som att det lokala perspektivet måste läggas till, Sveriges roll och hantering av Förintelsen, hanteringen av begreppet Förintelsen och vikten av skillnaden mellan berättelser och vittnesmål. Det som däremot saknas är funktionsnedsättnings- och funktionshinderperspektivet i en större omfattning. HHF efterlyser riktade insatser för att stimulera forskningen kring funktionsnedsättnings- och funktionshinderperspektiv.

I Förintelsepolitiken var eliminering av "ballastexistenser", ur ... om detta må ni berätta ..., Regeringskansliet, 1998, en central tanke. Begreppet omfattade bland annat handikappade och utvecklingsstörda. Förintelsepolitiken medförde oerhörda konsekvenser för personer med funktionsnedsättning och för samhället.

Verksamhetens organisation och lokalbehov

HHF förordar utredningens huvudförslag vad gäller organisation och lokalbehov, dvs en ny, fristående myndighet. Museet behöver ha en stark och oberoende ställning. I museets styrelse menar vi att nära knytning till funktionsnedsättningsperspektivet måste ingå både vad gäller civil- och forskarsamhälle. På samma sätt måste det forskningsråd som föreslås ha koppling till funktionsnedsättning och funktionshinderforskning.

Flertalet av de nämnda museerna har brister i tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vilket inte är i enlighet med FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Bristande tillgänglighet innebär diskriminering. Med detta i åtanke är det extra viktigt att påminna om att principen om universell utformning måste efterlevs i samtliga skeden av museets tillblivelse och verksamhet. Med universell utformning menas att

HandikappHistoriska Föreningen

göra rätt från början, bland annat genom att involvera personer med funktionsnedsättning i utvecklingsarbetet.

I museets tillblivelseprocess är det nödvändigt att kontinuerligt engagera personer med egna erfarenheter av funktionsnedsättning samt personer som är kunniga inom universell utformning. Likaså måste personer som behärskar dokumenterad erfarenhet, kunskap och lagstiftning kring tillgänglighet, bland annat vad gäller den fysiska miljön, engageras.

HHF:s ordförande Jan-Peter Strömgren, vice ordförande och tillika expert i utredningen Diana Chafik samt sekreterare Karin Månsson har ansvarat för framtagandet av detta remissvar. Flera styrelseledamöter har dessutom medverkat med synpunkter.

HandikappHistoriska Föreningen bidrar gärna med referenser, kunskaper, erfarenheter m m i det fortsatta arbetet med att bygga upp Sveriges museum om Förintelsen.

HandikappHistoriska Föreningen

Med vänliga hälsningar

Karin Månsson
sekreterare i HandikappHistoriska Föreningen

Bilaga Förintelsen började med de funktionshindrade barnen av Karl Grunewald

Kontaktuppgifter

Jan-Peter Strömgren, ordförande	070 917 55 28
Diana Chafik, vice ordförande	073 780 29 90
Karin Månsson, sekreterare	070 959 15 56